

Výsledky studií z prostředí záchranných služeb a projekt další péče o záchranáře

MUDr. Jana Šeblová
ÚSZS Středočeského kraje
Záchranná služba Praha - venkov

29. 9. 2005

Nároky práce na záchranné službě

vysoké nároky na kvalitu, zodpovědnost a nasazení
pracovníků

nízká autonomie pracovního procesu

nepravidelný životní rytmus, nutnost práce ve směnném
provozu

čekání na práci – stresorem samo o sobě (zvyšuje svalové
napětí)

širší společensko-ekonomické kontexty: nejisté postavení
v rámci transformace společnosti a zdravotnictví

tlak veřejnosti na kvalitu služeb včetně zdravotnictví
pozornost médií

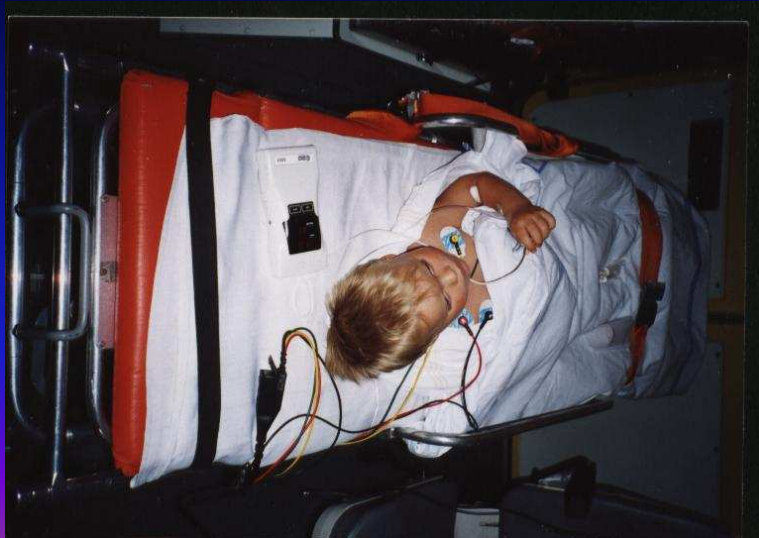
Představa o záchranářích

- „syndrom Johna Waynea“ - rozhodnost, akceschopnost, nezranitelnost, železné nervy, neustálé řešení kritických situací.... tuto představu se někdy zaměstnanci podvědomě snaží naplnit, ovlivňuje i představy nově přicházejících zaměstnanců
- v seriálech ze záchranářského prostředí je neustálý hektický ruch, hraničící s chaosem

Osobnostní charakteristiky záchranáře (dle výsledků zahraničních studií)

orientace na detaily, obsedantně-kompulsivní rysy
potřeba řídit
ochota podstoupit vysoké riziko
vysoká potřeba stimulace
vysoká potřeba okamžitého ocenění
vysoká odolnost vůči zátěži
orientace na činnost
vnitřní motivace

Kritické události - ošetřování dětí

Kritické události - ošetřování dětí

Kritické události - hromadné dopravní nehody

Kritické události - hromadné dopravní nehody

Kritické události - hromadné dopravní nehody

Kritické události - zásahy při přírodních katastrofách

**Kritické události - ohrožení
vlastní nebo kolegů**

**Kritické události - ohrožení
vlastní nebo kolegů**

Studie „Jak vidíme sami sebe“ (Konopásek, Šeblová – 1998)

- **ZZS hl. m. Prahy a RIAPS**
- **výsledky publikovány v českém odborném tisku (Urgentní medicína) a předneseny na evropské konferenci PECEMS 1998, Chorvatsko**
- **cíle studie:**
  - **zmapovat předpoklady, které pracovníci vidí jako nejdůležitější pro výkon profese**
  - **identifikovat příčiny a míru nespokojenosti v souvislosti se zaměstnáním**
  - **zjistit míru výskytu syndromu vyhoření u všech kategorií zaměstnanců**

Studie „Jak vidíme sami sebe“ (Konopásek, Šeblová – 1998)

- respondenti ze 14 okresních záchranných služeb
- návratnost dotazníků = 107,33% (150/161)
- kategorizace předpokladů (abecední pořadí):
  - fyzická kondice
  - komunikační schopnosti
  - odbornost
  - přizpůsobivost a schopnost improvizace
  - psychická odolnost
  - rychlé a samostatné rozhodování
  - sebeovládání
  - schopnost pracovat jako člen týmu

Studie „Jak vidíme sami sebe“ (Konopásek, Šeblová – 1998)

- příčiny nespokojenosti s profesí:
  - spokojenost či nespokojenost se zaměstnáním
  - s finančním ohodnocením
  - se spolupracovníky
  - s charakterem práce
  - s mírou, jakou práce zasahuje do rodinného života
- Maslach Bur-out Inventory ve verzi z roku 1986, zjišťující jak frekvenci, tak intenzitu příznaků syndromu vyhoření

Studie „Jak vidíme sami sebe“ (Konopásek, Šeblová – 1998)

Výsledky:

všechny profesní skupiny (lékaři, SZP, pracovníci OS, řidiči) jmenovaly na prvním místě odbornost, další pořadí: rychlé a samostatné rozhodování, adaptabilita a psychická odolnost

jediná položka v oblasti nespokojenosti = plat, na druhé straně jednoznačná spokojenost s charakterem práce, se zaměstnáním (vyjma dispečerek)

vysoká míra syndromu vyhoření – nad kritickými hodnotami (byly standardizované na populaci v USA)

Studie „Jak vidíme sami sebe“ (Konopásek, Šeblová – 1998)

Syndrom vyhoření (1998)

nejvyšší hodnoty frekvence a intenzity emoční exhausce nalezeny u dispečerek

nejvyšší hodnoty depersonalizace měli lékaři

pocit profesního naplnění byl vysoký u lékařů, SZP i pracovníků OS, méně vyjádřen u řidičů – záchranářů
muži vyšší skóre emoční exhausce, ženy depersonalizace

Studie „Jak vidíme sami sebe“ (Konopásek, Šeblová – 1998)

„Ze strany zaměstnavatelů by mohly být vytvořeny podmínky pro nejrůznější formy kondičních programů.

Další snaha by měla být vedena směrem k eliminaci těch rizikových faktorů, které ovlivnit lze. Omezení přesčasových hodin a úprava platů ve zdravotnictví je za současné situace úkol spíše pro prozřetelnost boží.

Ke zvýšení spokojenosti a motivace pracovníků záchranných služeb by jistě přispěla i možnost jasně definovaného profesního postupu u všech kategorií zaměstnanců. Toto ovšem souvisí s akceptovatelnou definicí a uznáním celého oboru urgentní medicína.“

Zátěž, stres a záchranné služby Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

- ÚSZS Středočeského kraje + SZÚ
- lékaři, SZP/VOŠ, pracovníci operačních středisek, řidiči – záchranáři
- celkem 290 respondentů

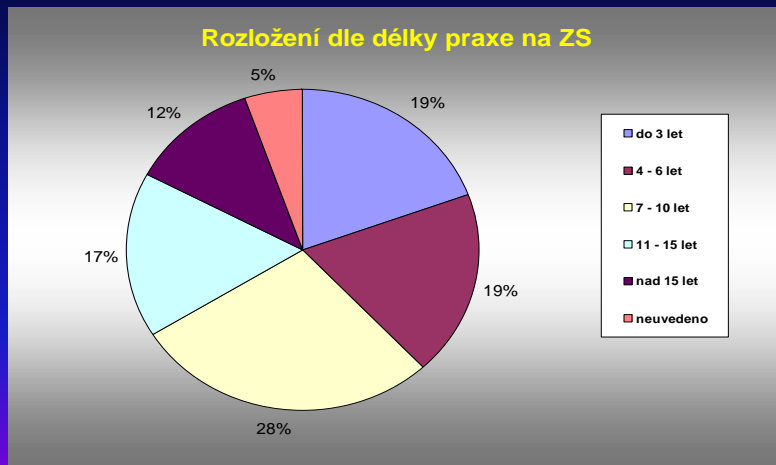
Cíle studie:

- identifikace zátěže a stresorů
- stanovení míry hladiny psychologické zátěže (burn-out)
- vytvoření a realizace intervenčního programu pro pracovníky ZS
- ověření účinnosti preventivních programů

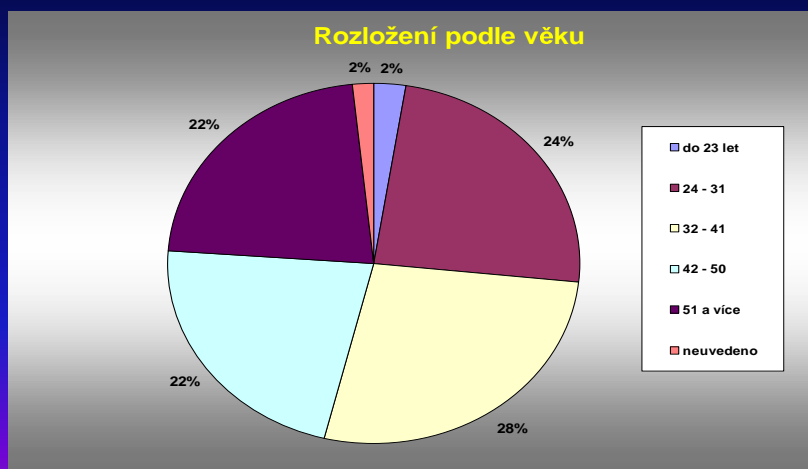
Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Zátěž, stres a záchranné služby

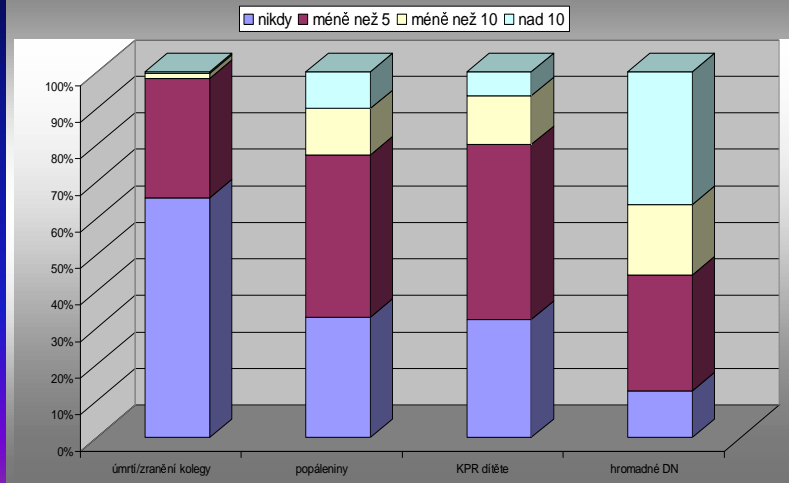
Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

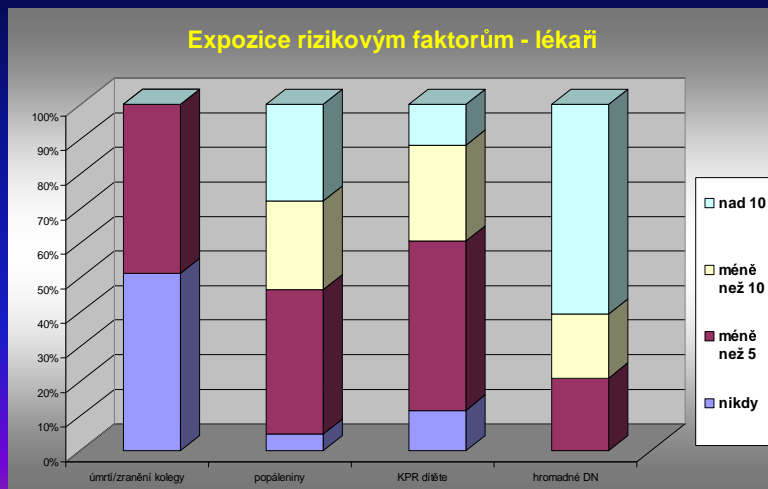
Expozice rizikovým faktorům - celý soubor

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

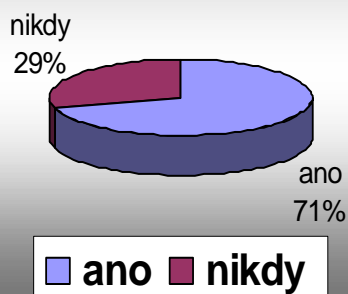
Expozice rizikovým faktorům - lékaři

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

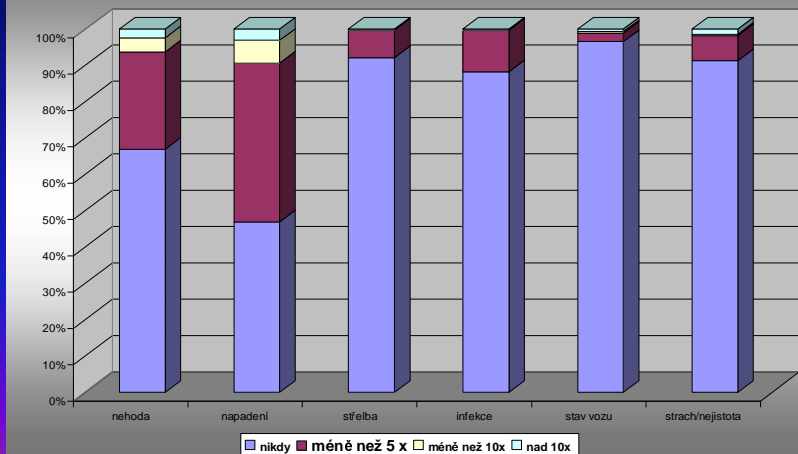
Riziko vlastního ohrožení - celý soubor

Zátěž, stres a záchranné služby

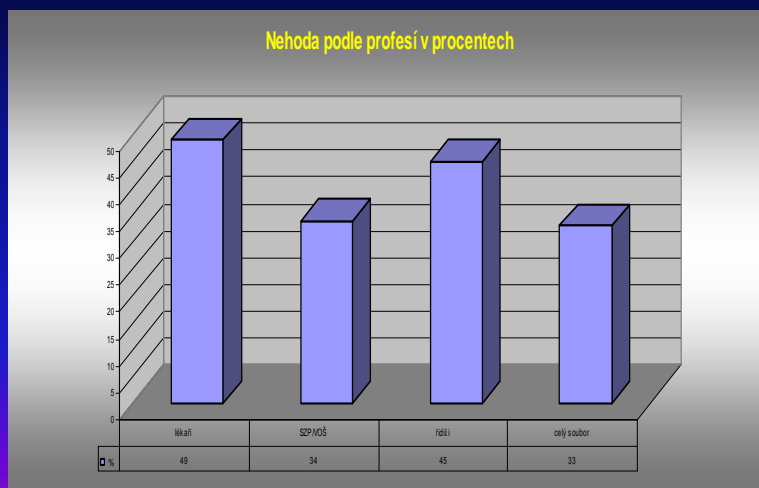
Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Riziko vlastního ohrožení - specifikace rizik

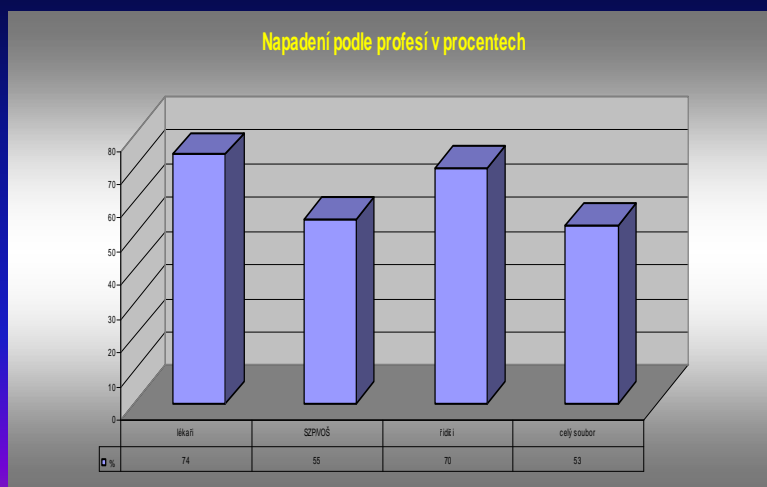
Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

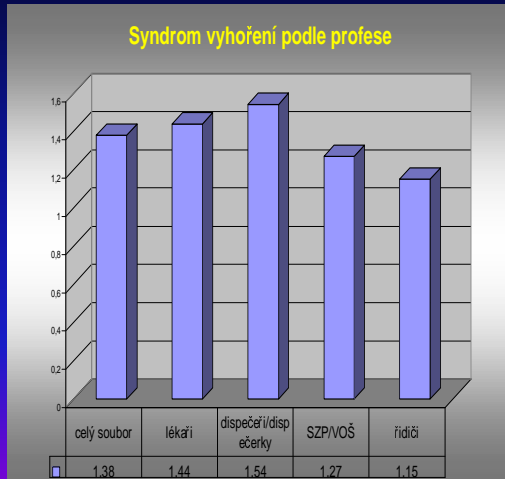
Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Zátěž, stres a záchranné služby

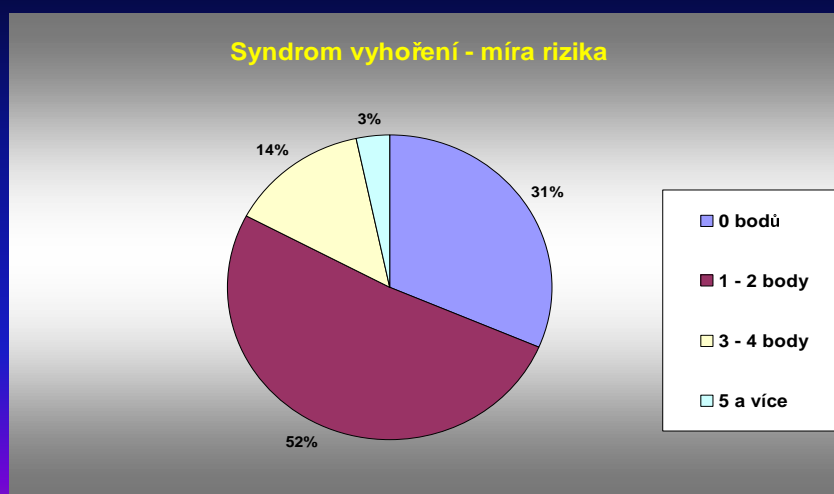
Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

- Syndrom vyhoření:
- do 2 kladných odpovědí - bez rizika
- 3-5 - počínající
- 6-8 - rozvoj
- 9-10 akutní potřeba odborné péče

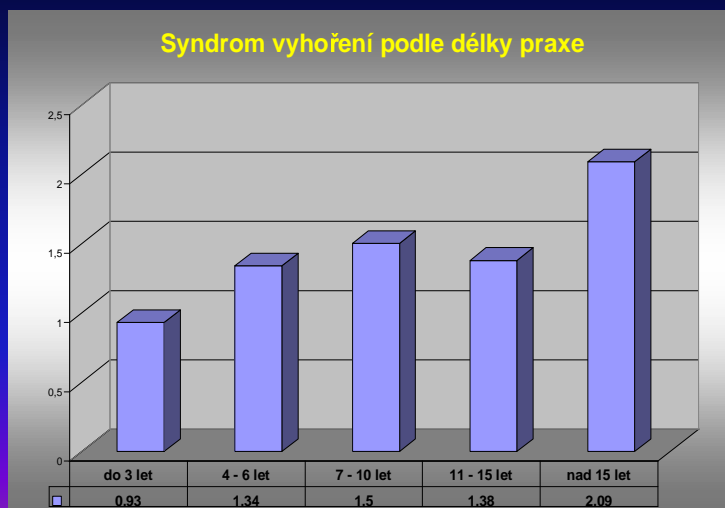
Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

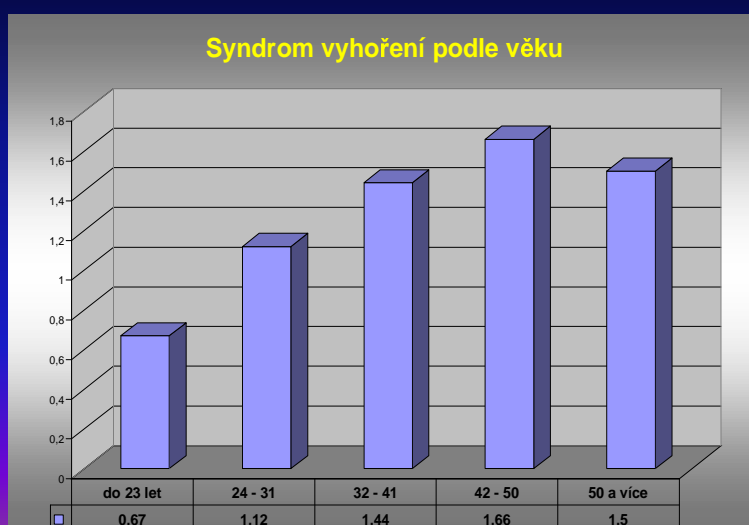
Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Zátěž, stres a záchranné služby

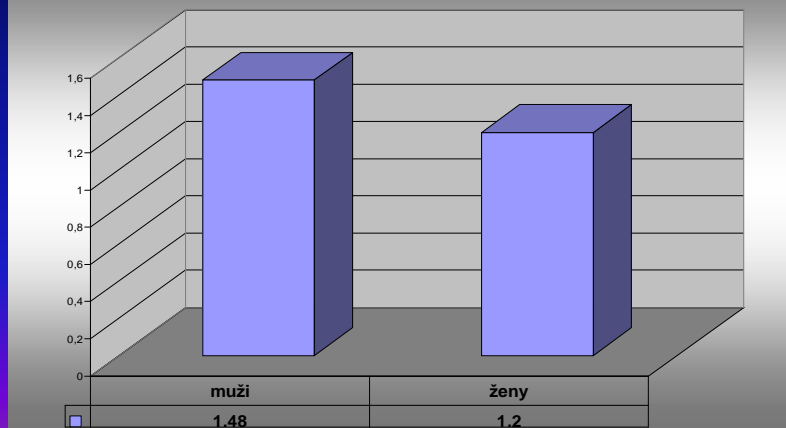
Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Syndrom vyhoření - rozdíly podle pohlaví

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Stresory uváděné v odpovědích:

KPR dětí, úmrtí mladých lidí...

hromadné dopravní nehody...

plat a společenské uznání

vztahy na pracovišti

zodpovědnost, nárazovost práce

pracovní přetížení, práce přesčas

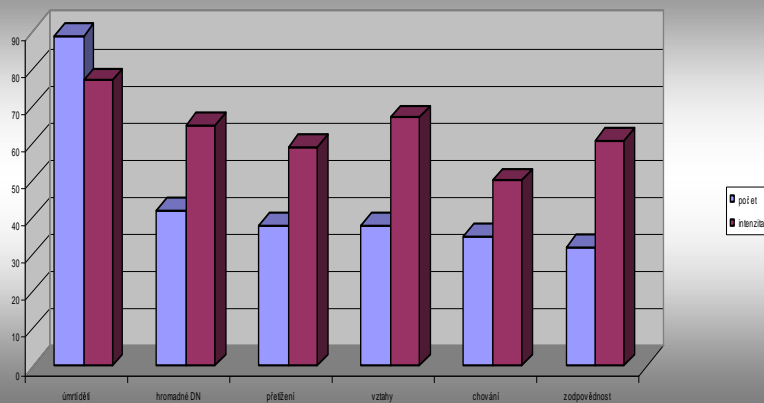
chování lidí, ošetřování opilců...

(dále: zneužití ZS, bezmocnost, řízení podniku, dopravní situace cestou k pacientovi, technické vybavení vozu, práce na OS, neochota nemocnic přijímat...)... celkem 81% uvedlo stresory

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

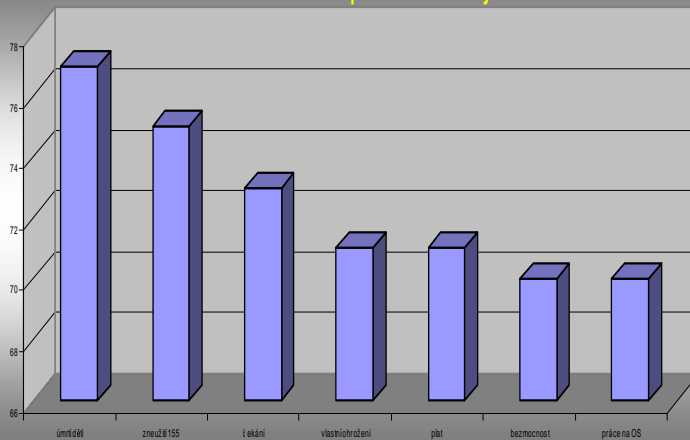
Rozbor stresorů - četnost / intenzita

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Rozbor stresorů - pořadí dle intenzity

Zátěž, stres a záchranné služby

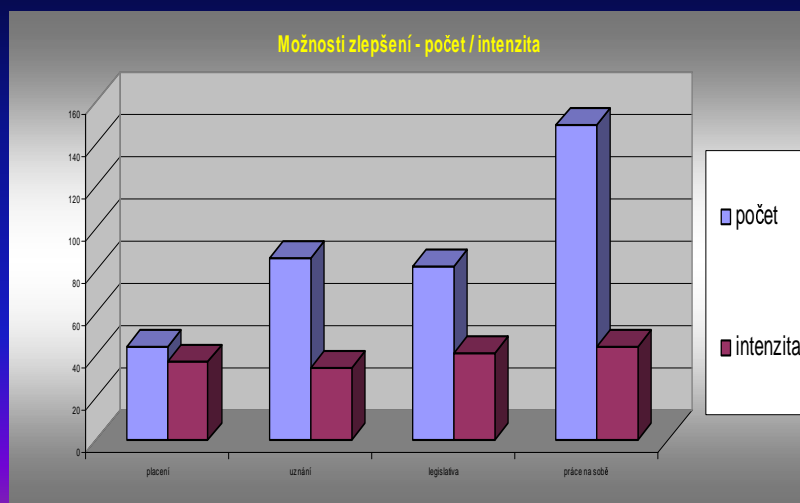
Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

možnosti zlepšení uvedlo 28% souboru:

práce na sobě, možnosti vzdělávání...
společenské uznání, plat, zvýšení sociálních jistot
samostatnost ZS, opatření legislativního
charakteru, zlepšení organizace
placení za zneužití
obnovení záchytných stanic pro opilce

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Zátěž, stres a záchranné služby

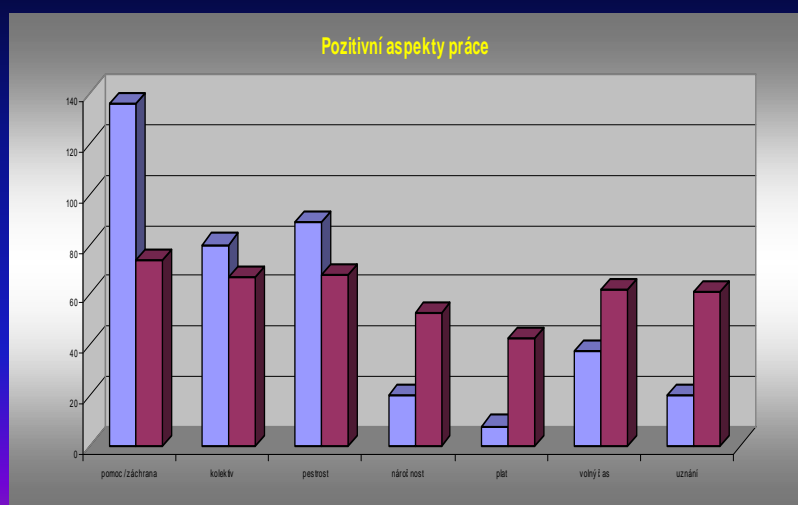
Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

pozitivní aspekty práce jmenovalo 76% respondentů:

- záchrana života, pomoc druhým
- dobrý kolektiv na pracovišti, kontakt s lidmi
- akční, pestrá práce
- náročnost práce
- volná pracovní doba, možnost studia a ostatních aktivit
- plat, jistota zaměstnání !!!
- společenské ocenění !!!

Zátěž, stres a záchranné služby

Dotazníková studie ČR 2003 - 2006

Závěry:

- vysoká míra expozice předdefinovaným rizikovým faktorům
- vysoká míra vlastního ohrožení – 71% (nehoda, napadení)
- 17% respondentů má příznaky počínajícího nebo manifestního syndromu vyhoření
- shoda v hlavním stresoru (smrt nebo KPR dětí)
- shoda v hlavním pozitivním aspektu profese (pomoc, záchrana života nebo zdraví)

Diskuze:

- ochota zapojit se do výzkumu = zájem o danou problematiku
- anonymita snad zajišťuje autenticitu odpovědí
- intervenční programy zde dosud nebyly – výsledky tedy nemohou být ovlivněny jakoukoliv předchozí intervencí
- vysoká míra rizika během výkonu práce
- celkové projevy syndromu vyhoření pod mírou rizika (stabilizace oboru, perspektiva, snížení přesčasové práce pod tlakem zákoníku práce z r. 2000....)
- některé položky vnímány jak pozitivně, tak negativně (plat, společenské uznání, vztahy na pracovišti, řízení podniku...)

Preventivní strategie

- veškeré nácviky, zvyšující profesní dovednosti, kontinuální doškolování
- preventivní přednášky, znalost problematiky psychosociálního stresu a znalost technik, jak se bránit (na straně pracovníka), nácviky chování v krizi
- prostředí v organizaci, organizační a ostatní opatření ze strany managementu – plán péče o zaměstnance
- zajištění nabídky psychologických služeb

Preventivní strategie

Existující aktivity:

- program vzdělávání personálu – přednášky s tematikou psychologické zátěže spojené s profesí (ÚSZS Středočeského kraje, ZKS Jihočeského kraje, spolupráce s dalšími krajskými ZS...)
- program seminářů pro pracovníky operačních středisek se zaměřením na komunikaci
- ÚSZS Ostrava – klinický psycholog – zatím částečný úvazek, semináře, komunikace, defusing....
- ÚSZS SK – možnost zprostředkování kontaktu na psychologa

Preventivní strategie

Výhledy do budoucna:

zavedení technik krizové intervence
vytvoření specificky zaměřených programů (po
napadení...)
práce s managementem záchranných služeb se
zaměřením na přístup organizace k
zaměstnancům
práce s týmy ZS

Děkuji Vám za pozornost

